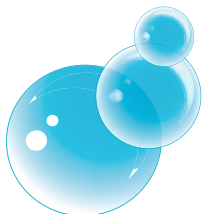
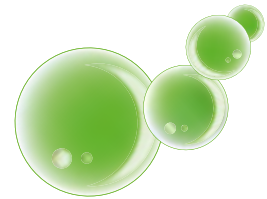

NUORTEN HYVINVOINTI KOULUSSA

RAPORTTI PROSESSISTA JA TULOKSISTA
Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma
9.8.2016

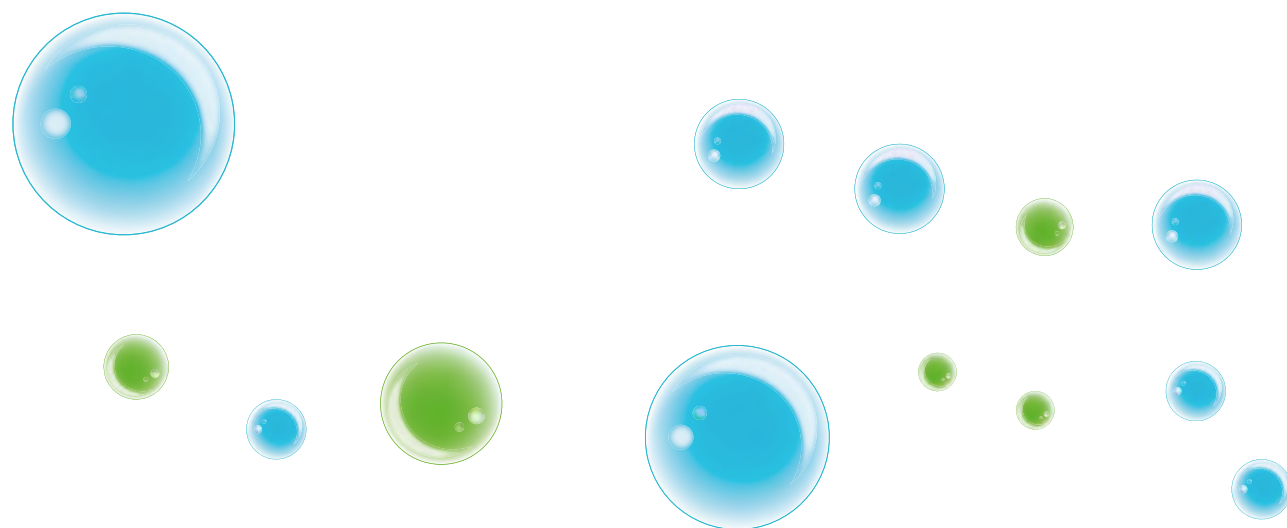

SISÄLLYS

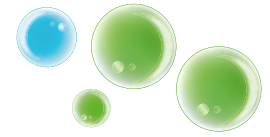
1. Tausta
2. Toteutus
 - 2.1 Kokonaisprosessi
 - 2.2 Osanottajat
 - 2.3 Tulosten kokoaminen
3. Keski-Suomen nuorten näkemykset
 - 3.1 Hyvinvoinnin määrittely
 - 3.2 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen kouluissa
 - 3.3 Oppilaiden arvio tilanteesta
 - 3.4 Kouluilla toteutettuja hyviä käytäntöjä
4. Pohdintaa ja johtopäätökset

LIITTEET

- Liite 1** Taustatiedot toimijoista
- Liite 2** Kouluille toimitettu ohjeistus
- Liite 3** Luokkakohtaisten tulosten koontilomake
- Liite 4** Koulukohtaisten tulosten koontilomake
- Liite 5** Lomake, johon koottiin ideoita, mitä kouluilla on tehty nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi
- Liite 6** Koulujen ideat, joita on tehty nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi

1. TAUSTA

LAPE-kärkihankkeessa tärkeänä lähtökohtana on vahvistaa lasten ja nuorten osallistumista sekä kokemusasiantuntemuksen huomioimista. Myös LAPE-ohjelman tekoon haluttiin ottaa nuoret mukaan. Keski-Suomeen tarjottiin mahdollisuutta osallistua prosessiin näkökulmalla ”koulu lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukena”. Nuorten Keski-Suomi ry:n johdolla yhteistyössä Nuorten Ääni Keski-Suomessa -ryhmän kanssa toteutettiin Keski-Suomessa ainutlaatuinen kokonaisuus, jossa nuoria haluttiin aktivoida ja kuulla mahdollisimman laajasti aiheen tiimoilta.

2. TOTEUTUS

2.1 KOKONAISPROSESSI

Prosessin suunnittelijoina toimi Nuorten Ääni Keski-Suomessa -ryhmän (jatkossa NÄKS) nuorista koottu nuorten ryhmä Nuorten Keski-Suomi ry:n (Nuksun) tuella (lisätietoja toimijoista liitteessä 1). Nuorten kanssa suunniteltiin prosessin toteutustapa, kyselyn sisältö ja erilaisten tilaisuuksien toteutus. Prosessi toteutettiin seuraavasti:

1. **Koulu-/kuntakohtaiset keskustelut:** Kaikille Keski-Suomen yläkouluille ja 2. asteen oppilaitoksiin sekä nuorisovaltuustoihin lähetettiin viestiä ja kannustettiin keskustelemaan aiheesta maaliskuun huhtikuun aikana. Tähän liittyen laadittiin tarkat ohjeet, kuinka keskustelut voisi koululla toteuttaa (liite 2). Tarkoituksena oli, että keskustelut käytäisiin luokkakohtaisesti ja koulukohtaiset tulokset koottaisiin yhteen esim. oppilaskunnan voimin. Tulokset koottiin ensin luokkakohtaisille ja sitten koulukohtaisille lomakkeille (liitteet 3 ja 4). Myös nuorisovaltuustojen toivottiin käsittelevän aihetta omassa kokouksessaan ja kokoavan tulokset vastaavalle lomakkeelle. Lisäksi toivottiin kirjattavan ylös hyviä ideoita, mitä kouluilla on tehty oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseksi (lomake liitteenä 5).

2. Koulujen ja kuntien nuoret edustajat toivat terveiset **alueellisiin nuorisofoorumeihin**, joita järjestettiin ajalla 11.4.-2.5. kattavasti eri puolilla Keski-Suomea: Äänekoskella, Toivakassa, Kannonkoskella, Petäjävedellä ja Jyväskylässä. Mukaan kutsuttiin 2-5 nuorta ja 1-2 opettajaa/koulu sekä nuorisovaltuustoista kaksi nuorta ja ohjaaja. Näiden lisäksi tilaisuuksiin NÄKSin nuoret kutsuivat myös päättäjiä. Päättäjänä oli kuntapolitiikkoja, virkamiehiä ja rehtoreita. Tilaisuuksiin oli varattu aikaa tavallisimmin kolme tuntia. Tilaisuuksien vetäjänä toimivat NÄKSin nuoret ja aikuisten omissa osioissa keskustelua johdatteli Nuorten Keski-Suomi ry toiminnanjohtaja.

Nuorisofoorumien alkuosassa nuoret keskustelivat pienryhmissä kooten kyselyn tulokset yhteen ja vaihtaen kokemuksia aiheesta. Sillä aikaa aikuiset keskustelivat keskenään verkostoituen ja kokemuksia vaihtaen. Ryhmäkeskustelujen päätteeksi kyselyn tulokset koottiin yhteisesti yhteen. Myös kaikkien osallistuneiden koulujen ja kuntien lomakkeet kerättiin talteen.

Tilaisuuden loppuosassa nuoret kävivät pienryhmissä keskustelua päättäjien kanssa aiheen tiimoilta siten, että kaikki nuoret tapasivat kaikki päättäjät kasvotusten. Sillä aikaa nuorten ohjaajat vaihtoivat kokemuksia prosessista ja aiheen tiimoilta. Osion päätteeksi päättäjät kertoivat kaikille yhteisesti, mitä he olivat keskusteluissa kuulleet.

3. Kyselyn tulokset koottiin Nuksun voimin yhteen koulujen ja nuorisovaltuustojen lomakkeiden pohjalta, mitä nuorisofoorumeissa kuultu syvensi, Tuloksista tehtiin **kooste**, jonka **nuoret luovuttivat päättäjille** Keski-Suomen koulujen kevään suur tapahtuman ToukoFestin yhteydessä 1.6.16. Siellä oli mahdollisuus myös käydä henkilökohtaista keskustelua nuorten ja päättäjien kesken aiheen tiimoilta.

Prosessilla onnistuttiin paitsi keräämään aineistoa LAPE-ohjelmatyötä varten, myös synnyttämään keskustelua aiheen tiimoilta monilla eri tasoilla - luokissa, kouluissa, kunnissa, alueilla ja maakunnassa - niin nuorten kuin nuorten ja aikuisten kesken. Se synnytti oivalluksia ja auttoi osaltaan viemään jo nyt pääasiaa eteenpäin.

Hyviä käytäntöjä ilmoitettiin mukaan myös Nuorisovaltuustojen liiton kisaan, jolla koottiin ideoita aiheen tiimoilta LAPE-ohjelmaa varten (liite 6).

2.2 OSANOTTAJAT

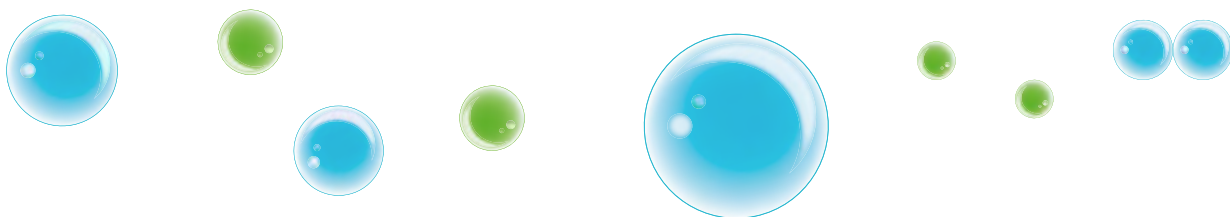
Koulujen ja kuntien osallistuminen oli täysin vapaaehtoista. Selvästi aktiivisimmin mukaan lähtivät yläkoulut. Keskusteluissa oli mukana ja näin ollen mielipiteensä pääsi kertomaan yhteensä **vajaa 2000 nuorta** 19 yläkoulusta (50 % Keski-Suomen yläkouluista), kolmesta lukiosta ja yhdestä erityiskoulusta ja yhdestä ammatillisesta oppilaitoksesta. Lisäksi aihetta oli käsitelty viidesnä nuorisovaltuustossa. Osassa kouluista aihetta oli käsitelty aivan kaikkien oppilaiden voimin, osassa taas näkemykset oli koottu pieneltä ryhmältä kuten oppilaskunnalta tai tukioppilailta (ääripäät 4-295 keskusteluun osallistunutta oppilasta). Vastauksia saatiin kattavasti eri puolilta Keski-Suomea, Keski-Suomen 23 kunnasta vastauksia saatiin 20 kunnasta. Koulu- ja oppilasmäärään nähden Jyväskylä on aliedustettuna, mutta muuten eri kokoiset kunnat ja koulut ovat hyvin edustettuina.

Nuorisofoorumeihin osallistui 95 nuorta sekä 45 päättäjää ja aikuistukijaa. Myös tässä oli mukana osanottajia 20 Keski-Suomen kunnasta. Näin kouluista tuli hyvä edustus mukaan. Kutsun saaneista päättäjistä tilaisuuksiin osallistui suurin osa. Tilaisuuksien osallistujamäärät vaihtelivat 25-30 henkilön välillä, näin tilaisuuksissa oli yllättävänkin sama määrä osanottajia alueen koosta riippumatta, erityisesti kun Jyväskylän koulut osallistuivat selkeästi heikommin kuin muut koulut. Näistä nuoria oli 15-21/tilaisuus, kouluja 3-6/tilaisuus ja nuorisovaltuustoja 0-2/tilaisuus. ToukoFestissä nuorten terveisiä oli vastaanottamassa 10 päättäjää.

2.3 TULOSTEN KOKOAMINEN

Tilaisuuksissa kerättiin osallistuneiden koulujen ja kuntien lomakkeet analysointia varten. Tämän lisäksi saatiin jälkikäteen vastauksia joiltakin kouluilta, jotka eivät päässeet osallistumaan keskustelutilaisuuteen. Tulokset koottiin kysymys kysymykseltä ensin alueittain ja sen pohjalta tulokset vedettiin maakunnallisesti yhteen. Näin tuloksissa tulee esiin maakunnallinen kattavuus. Kaikkien koulujen ja nuorisovaltuustojen kaikki vastaukset kirjattiin nuorten itse valitsemassa tärkeysjärjestyksessä ylös, jonka pohjalta ne ryhmiteltiin esiinnousseiden asioiden mukaisesti värejä hyödyntäen, missä myös tärkeysjärjestys huomioitiin. Näin ollen kysymyksiä ja vastauksia ei lähdetty luokittelemaan alun perin minkään valmiin mallin pohjalta, vaan katsottiin, mitä nuorilta nousee esiin. Mitä useampi koulu asian oli maininnut ja mitä korkeammalla tärkeysjärjestyksessä se mainittiin, sitä korkeammalle se yhteenvedossa päätyi. Tämä tehtiin sekä aluekohtaisessa että maakunnallisessa yhteenvedossa. Lisäksi koosteessa on mainittu silti hyvin laajasti asioita, jotta myös heikommat viestit pääsevät esiin.

Luokkakohtaisissa keskusteluissa pyydettiin nuoria pohtimaan, miten itse voisi edistää omaa hyvinvointia. Tämä kysymys oli vain ajatusten herättämistä varten, eikä näitä tietoja tässä yhdessä koottu edes luokkatasolla.

3. KESKI-SUOMEN NUORTEN NÄKEMYKSET

3.1 HYVINVOINNIN MÄÄRITTELY

Nuorten tehtäväksi annettiin määritellä, miten he ymmärtävät hyvinvoinnin.

1. Tyypillisimmin se määriteltiin fyysiseksi ja psyykkiseksi terveydeksi, myös sosiaalinen terveys mainittiin. Näitä kuvaavina sanoina käytettiin myös perustarpeet ja hygienia, ei sairauksia, hyvät ja terveelliset elämäntavat sekä elämän perusedellytykset kunnossa.
2. Vastauksissa korostuu hyvä olo.
”on hyvä olla kotona ja koulussa; onnellisuus ja tyytyväisyys itseensä; voi olla oma itsensä ja hyväksytään; on mukava opiskella; iloinen olo; ei kiusaamista eikä masentuneisuutta; kaikilla on hyvä ja onnellinen olla”
3. Ihmissuhteet koettiin tärkeänä koulussa ja kotona ja se, että on kavereita.

Hyvinvointina nähtiin myös hyvä ruoka, henkinen ja fyysinen turva - turvallisuuden tunne ja turvallinen elin-/kasvuympäristö ”ei tarvitse pelätä eikä stressata”, harrastukset ja liikunta ja muut kiinnostuksen kohteet, koulutus, asiat kunnossa, elämä tasapainossa, myönteinen asenne ja mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihinsa. Lisäksi mainittiin turvallisuuden tunne, ulkopuolinen apu, sote-mahdollisuudet esim. kuraattori ja terkkari.

3.2 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN TUKEMINEN KOULUISSA

Varsinaisena tehtävänä oli pohtia, miten koulu voisi paremmin tukea lasten ja nuorten hyvinvointia sekä miten muuten lasten ja nuorten hyvinvointia voitaisiin tukea koulussa? Lomakkeessa kysyttiin näin kahdellakin tavalla aiheesta, jotta varmasti tulisi esiin monipuolisesti eri näkökulmat. Vastauksissa asiat olivat vähän lomittain ja tuloksissa ne on yhdistetty.

Vastauksissa tuli esiin monipuolisesti erilaisia asioita; puhtaasti koulun sisäisiä asioita, koulun tukipalveluihin liittyviä asioita sekä yhteistyötoiveita eri suuntiin. Kaikkien alueiden vastauksista nousi selkeästi yhteisiä asioita. Kärkeen nousi neljä asiaa, jotka tuotiin esiin monin sanoin kaikilla alueilla: liikunnan ja muiden aktiviteettien lisääminen, monipuolisempi kouluruoka, koulun hyvän ilmapiirin luominen ja kiusaamisen ehkäisy sekä puhtaat ja viihtyisät tilat. Laajasti kaikilla alueilla kaivattiin myös parempaa vuorovaikutusta opettajien ja oppilaiden välillä, mm. oppilaiden mielihyvän kuuntelua, sekä opetukseen ja arviointiin liittyvää kehittämistä. Tärkeiksi koettuja asioita olivat myös vuorovaikutus kodin ja koulun välillä ja yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Sote-palvelut nousivat esiin tyypillisimmin toiveella, että ne olisi helpommin tai useammin saatavilla. Mitä useampi alue asian oli maininnut ja mitä korkeammalla tärkeysjärjestyksessä se mainittiin, sitä korkeammalla asia seuraavalla listalla on.

1. LIIKUNTA JA MUUT AKTIVITEETIT

Liikunnan ja aktiviteettien lisääminen nousi kaikilla alueilla erittäin laajasti ja monipuolisesti esiin. Liikuntaa toivottiin eniten. Sitä kaivataan niin välitunteihin, oppitunteihin (esim. jumppapallot, taukoliikunta) kuin vapaa-ajallekin. Toivottiin lisää myös tapahtumia, tempauksia ja retkiä sekä monipuolista välituntitoimintaa ja kerho- ym. harrastustoimintaa vapaa-ajalle.

”Lisää liikuntaa, esim. jumppatuokio tunneilla; paljon liikuntamahdollisuuksia; enemmän aktivoivaa toimintaa vapaa-ajalla; enemmän välituntiaktiviteetteja ja tapahtumia; enemmän tekemistä; vähemmän istumista; harrastuksia koulun ulkopuoliselle ajalle; aktiviteetit, erilaisia tempauksia; yhteistä tekemistä; enemmän retkiä; enemmän luokkaretkiä; enemmän kansainvälisyyttä; kerhotoiminnan kehittäminen.”

2. KOULURUOKA

Kouluruokaan liittyvät asiat nousivat kaikilla alueilla hyvin kärkeen. Toivottiin monipuolisempaa ja laadukkaampaa ruokaa sekä (mieluiten ilmaisia) välipaloja. Esitettiin myös toive lähiruuasta sekä siitä, että oppilaille ilmoitetaan ruuan alkuperä ja tarkka ravintosisältö.

3. HYVÄ ILMAPIIRI JA KIUSAAMISEN EHKÄISY

Hyvän ilmapiirin luominen on kaikkien mielestä erittäin tärkeää. Erityisen vahvasti korostui kiusaamisen ehkäisy ja siihen puuttuminen vahvemmin. Jokaisen tulee voida kokea olonsa turvalliseksi. Toivottiin myös vähemmän stressiä sekä oppilaiden välistä kilpailua ja painostusta. Hyvän henkilökunnan merkitys on suuri ilmapiirin rakentamisessa. Todettiin, että ihan jokainen voi olla hengen rakentajana.

”ilmapiirin pitäminen positiivisena; kiusaamisen ehkäiseminen/puuttuminen vahvemmin; ajatellaan positiivisesti ja kannustetaan muita, eikä valiteta turhasta; oppilaiden turvantunteen takaaminen koulussa; puuttuminen ongelmiin/tilanteisiin; stressin, oppilaiden välisen kilpailun ja painostuksen vähentäminen; ilmapiirin pitäminen positiivisena”

4. FYYSINEN YMPÄRISTÖ

Fyysinen ympäristö luo perusedellytykset opiskelulle. Kaivattiin puhtaita, viihtyisiä, monipuolisia ja ergonomisia tiloja. Parempi sisäilma tuli laajasti ja tärkeimpänä esiin. Paitsi luokkien, myös pihan ja muuten välituntitoiminnan kannalta tiloihin on syytä kiinnittää huomiota niin viihtyvyyden, toiminnallisuuden, (muokattavuuden) kuin turvallisuudenkin näkökulmasta. Esiin tuli myös toive, että oppitunteja olisi enemmän ulkona. Lisäksi tuotiin esiin oleskelutilat ja ”mukavuustekijät (juoma-automaatit, musiikin kuuntelu)”.

5. VUOROVAIKUTUS KOULUSSA

Kaikki alueet toivat esiin myös koulun hyvän vuorovaikutuksen merkityksen. Opettajien ja oppilaiden väliseen vuorovaikutukseen toivottiin eniten parannusta.

”opettajat arvostaisivat oppilaita; kaikkien kohtelemisen tasa-arvoisesti; matala kynnys lähestyä opettajia ja henkilökuntaa; turvallinen ja tasa-arvoinen suhde oppilaan ja opettajan välillä; helposti lähestyttävät opettajat; luonteva vuorovaikutus opettajien ja oppilaiden välillä; avoimet keskustelut; rennot, mukavat opettajat”.

Myös muuhun keskinäisen vuorovaikutuksen kehittämiseen toivottiin tukea, mm. enemmän ryhmäytymistä, luokkien välistä toimintaa, tukihenkilöitä oppilaille, opetusta sosiaalisuuteen sekä oppilaskunta- ja tukioppilastoimintaa. Ongelmiin puuttumista ja hyvien ystävyysuhteiden syntymisen tukemista/vahvistamista sekä henkisen kasvun ja identiteetin tukemista ja opetusta sosiaalisuuteen toivottiin.

6. OPETUSMENETELMÄT

Luonnollisesti toivottiin laadukasta opetusta. Opetusmenetelmiin peräänkuulutettiin monipuolisuutta, vaihtelevuutta ja käytännönläheisyyttä: erilaisia opiskelutapoja ja -metodeja (mm. päihteistä ja mielenterveysongelmista), toiminnallisuutta, oppimisympäristön vaihtelua (esim. ulkona), teemapäiviä, vierailijoita, vaihtelua oppitunteihin ja päivien pituuksiin. Koulutyön kuormittavuutta tulisi seurata ja varmistaa pätevämmät sijaiset. Opetusta ja arviointia tulisi kehittää. Esitettiin mm. toive, että taideaineissa olisi sanallinen arviointi (ei numeroa). Yksi koulu toi esiin myös erityis- ja apuopetuksen tarpeen kaikille tarvitseville sekä oppimis- ja opiskelutekniikoiden opetteluun.

7. OPPILAIDEN OSALLISUUS PÄÄTÖKSIEN TEKOON

Oppilaat toivoivat myös enemmän oppilaiden osallisuutta päätösten teossa, oppilaiden mielipiteiden kuuntelua, niistä keskustelua ja paremmin huomioon ottamista. Myös yksilöiden huomiointia ja omien valintojen tukemista toivottiin.

8. SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT

Sosiaali- ja terveyspalveluja kaivattiin, ennen kaikkea kouluterveydenhoitajaa useammin, mieluiten aina paikalle. Myös koulupsykologin ja -kuraattorin/ henkisen tuen tarve nousi esiin, mm. keskustelumahdollisuus henkilökohtaisista asioista. Mielenterveyspalveluille toivottiin parempaa tunnettavuutta.

9. YHTEISTYÖ KOULUN ULKOPUOLELLE

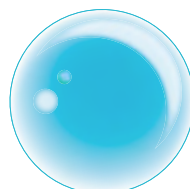
Lisäksi toivottiin yhteistyötä ja yhteydenpitoa koulun ja kodin välille ja sitä, että vanhemmat tukisivat enemmän lapsia koulunkäynnissä. Lisäksi mainittiin koulujen välinen toiminta sekä yhteistyö yhdistysten ja nuorisotoimen kanssa mm. "urheiluseuroja ja ammattilaisia ohjaamaan" ja nuorisotyöntekijät. Nämä tulivat esiin muutamilla alueilla.

10. MUUT ESILLE TULLEET ASIAT

Lähes kaikki toiveet sisältyivät edellä mainittuihin yhdeksään asiaan. Kun otetaan esiin kaikki loputkin aina yhden koulun voimin esille tuodut asiat, lista täydentyy seuraavasti: toivottiin tupakkoinnin tarkempaa valvomista, siirtymistä jaksojärjestelmään, poistumisvälituntia, oppilaskunnan kirjavuokrausjärjestelmää ja sitä, että kielletään kännykät ja energijuomat.

3.3 OPPILAIDEN ARVIO TILANTEESTA: KOULUILLE 7+

Kokonaistilannetta arvioitiin pyytämällä nuoria antamaan arvosana kouluasteikolla 4-10, miten heidän mielestään koulu tukee nuorten hyvinvointia. Koko Keski-Suomen keskiarvoksi tuli 7+. Arvosanat vaihtelivat välillä 5,9-8. Arvosanat ovat täysin koulukohtaisia eikä niistä löydy mitään yhteyttä koulun kokoon eikä sijaintiin (kaupunki/maaseutu tai seutukunta).

3.4 KOULUILLA TOTEUTETTUJA HYVIÄ KÄYTÄNTÖJÄ

Prosessin yhteydessä vähän sivujuonteena toivottiin koulujen kirjaavan ylös, mitä käytäntöjä niillä on ollut oppilaiden hyvinvoinnin lisäämiseksi. Ideoita tuotiin esiin yhteensä n. 100, joista osa tuki oli päällekkäisiä. Monet ideoista vastaavat edellä kuvattuihin nuorten esiin nostamiin asioihin.

Ideat pyydettiin soveltaen THL:n käyttämää, Konun (2002) Allardin jäsenyyksen pohjalta kehittämää ja Opetushallituksen suosittamaa (www.edu.fi) luokittelua kouluhyvinvoinnista, joskin kysyttiin ideoita terveyden edistämiseen, ei terveydentilaan. Saadut ehdotukset koottiin yhteen (ja toimitettiin siihen mennessä saadut ehdotukset Nuva ry:n kisaan mukaan). Kaikkiin osa-alueisiin löytyi runsaasti toimintamalleja, kun terveydentilan tilalla oli terveys. Osa vastauksista on varsin tuttuja ja perinteisiä, mutta joiden laajempi hyödyntäminen olisi paikallaan. Osa taas on varsin ainutlaatuisia ja ne kuvaavat esim. henkilökunnan vahvaa sitoutumista aiheeseen. Näiden toimintamallien soisi leviävän muidenkin käyttöön. Tässä ideoita koottuna, kaikki ehdotukset löytyvät koulujen ilmoittamassa muodossa liitteestä 6.

1) **Koulun toiminnallisiin ja fyysisiin puitteisiin** on kiinnitetty monenlaista huomiota: On järjestetty erilaisia tapahtumia, kerhoja, erilaista välituntitoimintaa (esim. päivittäiset pelivälkät ja tanssivälkät, HiFi yhdessä seurakunnan ja vapaa-aikatoimen kanssa), annettu mahdollisuus käyttää tiloja välituntisin ja /tai vapaa-aikana (liikuntasali, skeittaus, kuntosali, kuvataideluokka, soitto), osallistuttu erilaisiin kampanjoihin sekä toteutettu paljon kansainvälistä, monipuolista toimintaa ja vaihtoja.

Tilojen rakentamiseen, käyttöön ja kunnostamiseen on kiinnitetty huomiota. On rakennettu liikunta- ja leikkipaikkoja ja erityinen virkistysluokka, kunnostettu välituntialueita, tehty oppilaskunnan ja ysien omat välituntitilat, kiinnitetty sisustukseen huomiota, hankittu liikuntavälineitä ja istuimia ym. sekä reagoitu sisäilmaongelmiin. Myös uusia tapoja, mm. ”jumpsapallomenetelmä” on otettu käyttöön.

2) **Sosiaaliset suhteet:** Vuorovaikutuksen parantamiseen on tehty monenlaista. Koko henkilökunta on parhaimmillaan vahvistamassa hyvinvointia - myös hymy on tärkeä. Yksilökeskustelut ovat käytössä joillakin kouluilla, esim. rehtori haastattelee kaikki lukion aloittavat tai ryhmäohjaaja haastattelee kerran vuodessa. Ryhmäohjaajan tuokio viikoittain tai ryhmänohjaustunnit joka jaksossa on koettu hyvänä. Jossain on kehitetty ”Lapset puheeksi” -toimintamalli.

Erilainen yhteinen tekeminen ja hyvät puitteet vahvistavat hyvinvointia. Myös opettajien osallistuminen eri ohjelmiin on koettu hyvänä. Teemapäivinä toimitaan sekaryhmissä (eri luokkatasot sekoitetaan), on säännöllisiä opiskelijakuntapäiviä, toteutettu ystävyyskoulutoimintaa jne. Oppilaiden oma rooli voi olla vahva esim. aktiivisen tukioppilas-, mentor-, oppilaskunta-, luottamusoppilas- ja versotoiminnan myötä.

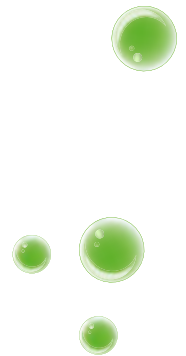
3) **Terveyden edistäjinä** mainittiin mm. liikunta eri yhteyksissä, terveellinen ruoka, välipalan myynti, sote-palvelut, hyvinvointikyselyt, nollatoleranssi tupakointiin ja päihteisiin (myös juhlat ja tapahtumat), turvatiimi ja -kansio sekä keskustelut. Näiden lisäksi monet yllämainitutkin toiminnot ilman muuta vaikuttavat terveyteen.

4) **Oppilaille** on annettu **mahdollisuuksia toteuttaa itseään** ja vaikuttaa erilaisissa kyselyissä (mm. jaksokyselyt, ulkoilualueen aktiviteetit) ottamalla nuoret mukaan esim. uudisrakennuksen ja kouluruokailan suunnitteluun, erilaisten sopimusten ja sääntöjen luomiseen, kokouksiin (myös opettajainkokouksiin) ja työryhmiin (mm. yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä, sisäilmatyöryhmä, Yk- ja kestävän kehityksen ryhmät). Parlamenttikerhossa harjoitellaan vaikuttamiseen liittyviä asioita ja vastuutehtävät innostavat (esim. ryhmänjohtajuus metsäretkellä). Oppilaskunnan rooli voi olla moninainen, mm. se järjestää oppilaskunnan kuulemisia. Lisäksi nuorten valintoja tuetaan hyvällä kurssitarjonnalla ja innostetaan motivoivilla opiskeluaiheilla ja menetelmillä. Myös ilmapiirillä on paljon merkitystä: ”uskaltaa yrittää rohkeasti, koska epäonnistumisille ei naureta” ja henkilökunta kannustaa. Oppilaiden töitä arvostetaan, mm. ”saadaan soveltaa ja tuoda omia ajatuksia esiin kuvilla.”

4. POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

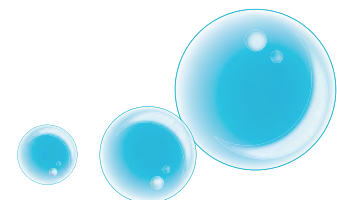
Oppilaiden tehtävänä oli arvioida, miten koulu voi lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia. Näin ollen asiaa arvioitiin kehittämisen näkökulmasta. Jo hyvin toimivat asiat eivät tulleet esiin tässä kyselyssä..

Konun (2002) koulun hyvinvointimalliin sijoitettuna sen kolme eri ulottuvuutta esiin tuli vahvasti - niin koulun olosuhteet, sosiaaliset suhteet kuin mahdollisuus itsensä toteuttamiseen. Tämän kyselyn vastauksissa koulun olosuhteisiin liittyvät kiinteästi luvun 3.2 kohdat liikunta ja muut aktiviteetit (kohta 1), monipuolinen kouluruoka (2), fyysinen ympäristö (4), opetusmenetelmät (6), sosiaali- ja terveystalvet (8) sekä yhteistyö koulun ulkopuolelle (9). Näihin liittyen toiveita tuli hyvin paljon esiin. Oppilaiden vastauksissa korostui myös sosiaaliset suhteet, joihin selkeästi liittyi hyvä ilmapiiri ja kiusaamisen ehkäisy (kohta 3), Vuorovaikutus koulussa (5) ja yhteistyö koulun ulkopuolelle (9). Kohta 7 Oppilaiden osallisuus päätöksen tekoon liittyi sekä sosiaaliin suhteisiin että mahdollisuuteen itsensä toteuttamiseen, joka nähtiin tärkeänä, ja siitä tuotiin esiin monia eri puolia.

Konun määritelmän mukaisesti tulkittuna terveydentilaan liittyvät kysymykset eivät suoraan tulleet esiin, kun hyvinvointimallissa koulun olosuhteisiin sisällytetään niin kattavasti eri näkökulmia. Hyvinvoinnin määrittelyssä terveydentila toki oli nuorilla vahvasti mukana ja moni toimenpide tukee terveyttä. Niinpä ideoissa (luku 3.4) selkeimmin terveyteen liittyvät toiminnot onkin nostettu erillisinä esiin.

Kirsi-Marja Janhunen (2013) on väitöstutkimuksessaan Oppilaiden hyvinvointi koulussa koonnut nuorten ajatuksia ainekirjoitusmenetelmällä. Tässä kyselyssä nousi esiin paljon samoja asioita kuin Janhusen tutkimuksessa, mutta myös joitakin eroavaisuuksia oli. Kyselyssä oppilaat eivät nostaneet esiin lainkaan esim. koulumatkoja ja koulukuljetuksia, vaikka vastaajissa oli paljon kuljetusoppilaita maaseudultakin. Pitäisikö tulkita niin, että nämä ovat niin hyvin hoidossa, ettei niitä koettu tarpeellisiksi kehittää, vai eikö sitä liitetty lainkaan kouluhyvinvointiin? Myöskään "kuria, järjestystä ja työrauhaa" ei juuri mainittu - ehkä vastanneilla kouluilla tämä on kunnossa tai siihen liittyvät toiveet ilmaistiin pehmeämmin. Jantusen korostamia "kaverisuhteet ja vertaisryhmä" mainittiin tässä kyselyssä varsin vähän - ehkä sitäkään ei laajasti ajateltu, että koulussa tehtäisiin sen eteen erityisemmin töitä.

Nuorten toiveet ovat hyvin realistisia ja varmasti perusteluja. Paljon toiveiden eteen on jo tehty, mikä näkyy mm. toteutettujen ideoiden listalla. Koulukohtaiset erot ovat kuitenkin erittäin suuria. Mikä toimii yhdellä koululla, ei välttämättä ole lainkaan kunnossa toisella koululla. Joskus idea ei toteudu oppilaiden mielestä riittävän usein tai laadukkaasti, vaikka jotain jo asian eteen tehdäänkin. Osassa kouluissa henkilökunta koki annetun arvosanan yllättävän heikkona. Esimerkiksi hyvinkin osallistavassa ja nuorten hyvinvointiin paljon huomiota kiinnittävässä koulussa arvosana jäi alle rehtorin odotusten, 7+:aan. Onko nuorten vaatimustaso noussut vaikuttamismahdollisuuksien myötä? Oli niin tai näin, tärkeintä on selvittää, mitä kritiikin taustalta löytyy (mitä tämä rehtori tunnollisesti lähtikin tekemään).

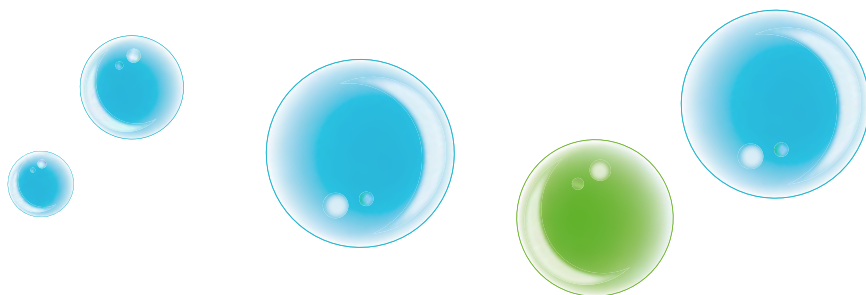
Nuorten näkemyksissä oli hyvin monentasoisia asioita. Osa voidaan toteuttaa koulun sisäisesti usein ilman lisäkuluja, jos vain aikuiset ottavat ajatukset tosissaan ja ovat valmiit kehittämään toimintaa, toimintatapoja ja vuorovaikutusta. On tärkeä varmistaa, että koulun johto ja henkilökunta ymmärtävät laajasti oman toiminnan merkityksen myös nuorten hyvinvoinnin kannalta. Keskeistä on mm. arvostava tapa kohdata nuori ja nuoret, kaikkien osallistaminen päätöksentekoon, ideoihin ja epäkohtiin reagoiminen ja jos jotain ehdotusta ei voida toteuttaa, sen perustelu ilman ehdotuksen tuomitsemista ja väheksymistä, ei liikaa painostusta vaan kannustusta jne. Nuorten ideoihin on syytä reagoida jotenkin ja mikäli oppilas saa huomata pystyneensä jollain tavalla vaikuttamaan yhteisiin asioihin, voi merkitys olla suuri, vaikka itse asia olisi pieni.

Mikäli henkilökunta ja päättäjät kannustavat nuoria osallistumaan ja oppilaat kokevat toimivansa yhdessä toistensa ja henkilökunnan kanssa, parantaa se koko koulun ilmapiiriä ja hyvinvointia. Toimintatapojen ja kohtaamistavan merkitys on paljon suurempi kuin mitä usein tulee ajatelleksikaan. Ajatusten herättelyä tarvitaan esim. täydennyskoulutuksen ja konsultoinnin/ohjauksen avulla. Myöskään opettajakoulutuksessa vuorovaikutuksen ja muun hyvinvoinnin osatekijöiden huomioimista ei voi liikaa korostaa.

- Yksittäisenä asiana nuorten mielestä on syytä nostaa erityisesti ryhmäytymisen tärkeys hyvän ilmapiirin luojana ja kiusaamista vähentävänä tekijänä. Mikäli kaikki tuntevat toisensa hyvin, syntyy kiusaamista ym. vähemmän. Hyvä olisi miettiä, kenen johdolla ryhmäydytään ja sitä, että jos etenkin alkuvaiheen jälkeen nuoret suunnittelevat itse esim. ryhmäytymispäiviä, ryhmäytykö ryhmä jo suunnitteluvaiheessa. Nuoren kysymys on myös, voisiko ryhmäytymistä olla yleisemmin muutenkin kuin 7. luokalla.

Ympäristöön liittyvien kysymysten ratkaisuun tarvitaan usein päättäjiä laajemmin mukaan. Terveet tilat, jossa jokainen voi työskennellä ja säilyttää terveytensä, pitäisi olla itsestään selvyyttä, mutta valitettavan usein nuori joutuu sairastamaan ja monesti saa myös elinikäisen sairauden. Tämä toive on päättäjien otettava kaikkialla nopeasti tosissaan, vaikka se joskus todella paljon kuluja lyhyellä aikavälillä aiheuttaakin. Myös jotkin muut investoinnit vaativat rahaa ja ovat hyvin perusteluja (esim. kunnan pelikentät), mutta kaikkeen ei tarvita suuria määriä rahoitusta, vaan enemmänkin hyvää tahtoa.

Osa toiveista voi olla toteutettavissa yhteistyöllä. Koulun ulkopuoliset tahot voivat parhaimmillaan olla hyvä resurssi esim. aktiviteettien järjestämisessä ja ympäristön kehittämisessä.

VUOROPUHELU LUO HYVINVOINTIA

Alueellisissa foorumeissa yhtenä osiona oli nuorten ja päättäjien välinen keskustelu pienissä ryhmissä. Tyypillisimpinä kommentteina päättäjiltä tilaisuuksista oli, että ovatpa nuoret fiksuja ja asiallisia. He osasivat muotoilla ja perustella viestinsä hyvin ja käydä erittäin rakentavaa keskustelua aikuisten kanssa. Kaikki osapuolet olivat tyytyväisiä käytyihin keskusteluihin. Erityisesti nuoret olivat tyytyväisiä ja innoissaan päättäjien kanssa käytyistä keskusteluista ja kokivat sen olleen mielekästä ja avartavaa. Nuoret kokivat, että harvoin heille tulee tällaisia suoria kanssakäymistilanteita päättäjien kanssa. Monille nuorille saattoi tulla yllätyksenä, kuinka vastaanottavaisia ja kiinnostuneita aikuiset olivat. Aikuisille tämä puolestaan oli yllätys, että nuoret kokivat sen yllättävänä. Keskustelujen onnistumiseen voi osaltaan olla syynä se, että kaikki osapuolet olivat vieraassa ympäristössä ja keskustelua ei ohjannut/vetänyt koulun tai kunnan aikuinen.

Tällä kyselyllä ja keskustelufoorumeilla saatiin yleiskuva tilanteesta Keski-Suomessa. Joillakin kouluilla tuloksia käytettiin jo nyt hyväksi oman toiminnan arvioinnissa ja kehittämisessä. Nuorten ja aikuisten välisen keskustelun lisääminen ja niihin reagointi onkin yksi parhaimmista tavoista lisätä nuorten hyvinvointia niin koulussa kuin muuallakin.

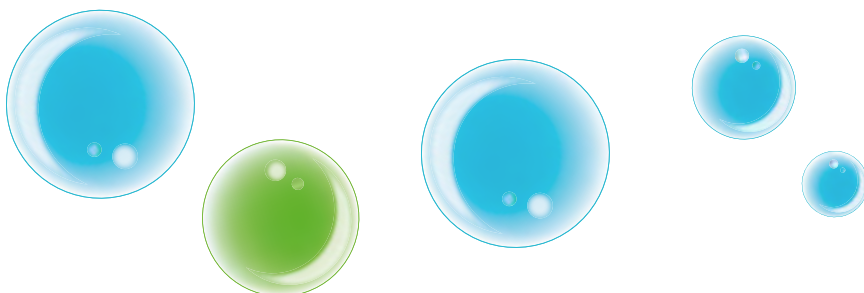
Tärkeää on kuulla erilaisia nuoria ja kannustaa käymään rakentavaa keskustelua ja vuoropuhelua, jossa aikuiset ja nuoret ovat samalla tasolla ja (etenkin koulun) aikuinen pystyy luopumaan roolistaan ja ottamaan varauksetta vastaan nuorten ideat ja ajatukset. Tällainen aito vuoropuhelu toinen toista kunnioittaen koulun aikuisten, päättäjien ja nuorten kesken auttaa kehittämään paitsi nuorten, myös aikuisten hyvinvointia.

LÄHTEET

Janhunen, Kirsi-Marja (2013) Kouluhyvinvointi nuorten tulkitsemänä. Väitöstutkimus. Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1021-9/urn_isbn_978-952-61-1021-9.pdf

Konu, Anna (2002) Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Väitöstutkimus. Tampereen yliopisto, lääketieteellinen tiedekunta, terveystieteen laitos. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67186/951-44-5445-6.pdf?sequence=1>
<http://www10.edu.fi/hyvinvointiprofiili/info.php?lang> (Opetushallitus ja Tampereen Yliopisto)

Tämä raportti on ladattavissa nettisivulta www.nuortenkeskisuomi.fi.

NUORTEN ÄÄNI KESKI-SUOMESSA - NÄKS-RYHMÄ

NÄKS on Keski-Suomen maakunnallinen nuorten vaikuttajaryhmä. Sen tehtävänä on tuoda nuorten asioita ja mielipiteitä päättäjien kuultavaksi ja opettaa ja innostaa nuoria vaikuttamaan. Ryhmän jäsenet valitaan syksyisin järjestettävässä Keski-Suomen nuorten vaikuttamistapahtumassa, Nuorisofoorumissa. Ryhmään osallistuvat nuoret edustavat toiminnassa myös kuntaansa – jokaiselle Keski-Suomen kunnalle on varattu ryhmään kaksi paikkaa. NÄKS on mm. tavannut kansanedustajia, kunnanjohtajia ja sivistysjohtajia, ottanut kantaa mm. sote-uudistukseen, nuorisolakiin ja maakuntastrategiaan sekä kiertänyt maakunnassa tapaamassa muita nuoria. Ryhmän taustatukena toimii Nuorten Keski-Suomi ry ja Keski-Suomen liitto.

NUORTEN KESKI-SUOMI RY - NUORTEN KYVYT ESIIN!

Nuksu – Nuorten Keski-Suomi ry on palvelujärjestö, jonka kohderyhmänä ovat 11-24 -vuotiaat nuoret ja nuorten elämään vaikuttavat aikuiset ja tahot. Nuksun ydin on viedä eteenpäin toimintatapaa, jossa Nuori tekee ja oivaltaa itse – aikuinen mahdollistaa ja tukee. Nuksun tunnetuin toiminto on nuorten tuottama koululaisten liikunnan, kulttuurin ja harrasteiden suurtpahtuma ToukoFest. Nuksu koordinoi Jyväskylän LastenParlametti -toimintaa ja NÄKS -ryhmän toimintaa. Se järjestää myös mm. koulutuksia ja kohtaamisia niin nuorille kuin aikuisillekin, esimerkiksi oppilaskunnille, oppilasvastaaville ja nuorisovaltuustoille, sekä edistää nuorten työllisyyttä osallistavalla kokeilukulttuurilla. Lisätietoja www.nuortenkeskisuomi.fi.

Nuorten mielipiteet koottiin yhteen alueellisissa nuorisofoorumeissa osana Nuorten Keski-Suomen **Mitä kuuluu? -hanketta**, jonka rahoittajana on ollut Länsi- ja Sisä-Suomen Aluehallintovirasto. Mitä kuuluu? -hankkeen tavoitteena oli edistää nuorten vaikuttamismahdollisuuksia ja -valmiuksia. Hankkeen myötä on laadittu myös mm. lasten ja nuorten huoneentaulut päättäjille, ohjaajille ja muille lapsille ja nuorille. Ne ovat ladattavissa www.nuortenkeskisuomi.fi.

Lisätietoja

Nuorten Ääni Keski-Suomessa -ryhmä

Jere Huotari, jere.huotari@gmail.com, p. 040 594 9750

Karla Karmala, karla1karmala@gmail.com, p. 0400 638 383

Nuorten Keski-Suomi ry

Eeva-Liisa Tilkanen, eeva-liisa.tilkanen@nuortenkeskisuomi.fi

p. 040 552 8070

Huoneentaulu

LAPSILTA JA NUORILTA PÄÄTTÄJILLE

KUULE

Kuule nuoria kaikissa heitä koskevissa asioissa.

KOHTELE TASAVERTAISENA JA ARVOSTA

Näe nuori tasavertaisena itsesi kanssa ja arvosta hänen mielipidettään yhtä paljon kuin omaasi. Nuoret ovat itseään koskevien asioiden parhaita asiantuntijoita.

OSALLISTA

Ota nuorten valitsema edustaja mukaan kaikkeen mahdolliseen työskentelyyn, joka koskettaa nuorten elämää, nyt tai tulevaisuudessa. Nuoret tuovat uusia ja tuoreita ajatuksia päätöksentekoon.

KOHTAA

Tule nuorta vastaan, ole aloitteellinen kohtaamaan nuoria ja kuulemaan heitä heidän omalla maaperällään.

OTA HUOMIOON

Nuoria kohdatessa unohda turha jäykkyys. Puhu ymmärrettävästi ja yhteisissä tapaamisissa nosta heitä koskevat asiat heti keskustelun alkuun. Rohkaise ja kannusta nuoria kertomaan mielipiteensä.

KOMMUNIKOI JA PIDÄ LUPAUKSESI

Jatka nuorten kanssa tehtävää yhteistyötä loppuun asti. Muista kertoa perustellen nuorille, miten heitä koskeva tai heidän ideoimansa asia on edennyt – mitä on tapahtunut ja mitkä olivat lopputulokset. Jos kaikkea ei voida toteuttaa, muista kertoa miksi ei. Pidä lupauksesi sovituista asioista.

#nuortenajatuksetesiin
nuortenaaniks.fi
nuortenkeskisuomi.fi

Lasten ja nuorten näkökulma hyvinvointiin koulussa

Tausta ja ohjeet keskustelujen
vetämiseen kouluilla

Alueelliset nuorisofoorumit - oppilaat koulun
osallistujina ja vaikuttajina!

Nuorten Keski-Suomi NUKSU ry

Miksi alueelliset nuorisofoorumit?

Tämän kevään teemat

- ▶ Nuorisofoorumien tarkoitus on tänä keväänä
 - ▶ saada esille lasten ja nuorten omat näkemykset hyvinvoinnista ja koulusta: miten kehittää kouluu nuorten hyvinvoinnin tukena?
 - ▶ välittää nuorten ehdotukset oman koulun, kunnan ja maakunnan päättäjille ja saada heidät ottamaan ne huomioon päätöksissään
 - ▶ välittää nuorten ehdotukset maan hallituksen kärkihankkeen "Lasten ja nuorten palveluiden muutosohjelman" avuksi

Toimintaohjeet opelle 1

- ▶ Selitä tunnin toteutus oppilaille. (Voit aluksi myös näyttää kaikki 4 kysymystä, jotta oppilaat osaavat orientoitua.) On kuitenkin ehkä selkeämpää käydä aina vain yksi kysymys kerrallaan, yksinpohtimisvaiheesta pienryhmän parhaiden valintaan.
- ▶ Jaa oppilaat n. 4 hengen ryhmiin ja jaa heille post-it -laput (tai muita pieniä papereita).
- ▶ **Yksinpohtimisvaihe** ja omien ideoiden kirjaaminen on oppilaista tärkeä, sillä sen avulla myös hiljaiset oppilaat pääsevät esittämään ideansa. Siihen aikaa aikaa n. 2-3 min/kysymys.
- ▶ Keskustelu ja perusteleminen pienryhmässä helpompaa kuin koko ryhmän kuullen - > ne hiljaisemmatkin voivat osallistua. Tähän aikaa kuluu n. 5-10 min/kysymys.

Toimintaohje opelle 2

Keskustelu vie aikaa yhden oppitunnin verran, mutta jos aikaa ja kiinnostusta riittää, voi työskentelyaikaa pidentää esim. kahden oppitunnin pituiseksi. Tällöin voi pohtia myös, mitkä esille tulleista asioista päätetään koulu-, kunta- ja valtakuntatasolla.

- ▶ Yhteensä aikaa mennee suunnilleen

Kysymys 1: Yksilö- ja ryhmätyö + yhteinen purku	5-8 min
Kysymys 2: Yksilötyö	3 min
Kysymys 3: Yksilö- ja ryhmätyö	8-10 min
Kysymys 4: Yksilö- ja ryhmätyö	8-10 min
Kysymys 5: Yksilötyö	2 min
Yhteinen keskustelu*	10-15 min

* Tunnin lopussa näytä kysymysten 3 ja 4 pienryhmien parhaat ideat koko luokalle. **Todetkaa niistä luokan eniten esille tullutta asiaa (3 kpl/kysymys) ja valitkaa, mitkä muut tärkeät asiat (3 kpl) nostetaan esiin.**

Toimintaohjeet opelle 3

- ▶ Tarkoitus on, että oppilaat visioivat ja ideoivat parasta mahdollista koulua hyvinvoinnin näkökulmasta ja muutenkin. Ei tarvitse olla välttämättä ihan realistinenkaan mutta nuorten aidot mielipiteet näkyväksi tekevää.
- ▶ Kun käynte kysymyksiä luokassa läpi, ennen kuin menette kysymykseen kaksi, käykää vastaukset kysymykseen yksi läpi - eli muodostetaan yhteistä käsitystä siitä mitä hyvinvointi tarkoittaa.

Toimintaohje opelle 4

- ▶ Luokan / ryhmän keskustelujen tulokset kootaan lomakkeelle A (sähköpostiviestin liitteenä)
 - ▶ Lomakkeelle kootaan vastaukset kysymyksiin 1, 3, 4 ja 5.
 - ▶ Kysymyksen 1 vastaukset nousevat nuorten keskustelusta, ei tarvitse valita yhdessä tärkeitä ajatuksia.
 - ▶ Kysymykset 3 ja 4 - tunnin aikana keskustelun pohjalta eniten esiin nousseet ideat ja muita tärkeitä asioita kirjataan ylös
 - ▶ Kysymys 5 - jokainen oppilas antaa lapun, jossa on numero. Numerot lasketaan yhteen ja kirjataan ylös, lasketaan montako lappua ja kirjataan ylös. Näiden pohjalta lasketaan keskiarvo.
- * kysymyksen 2 vastauksia ei koota mihinkään ylös, vaan kyse on omasta pohdinnasta, joka ikään kuin saa orientoitumaan aiheeseen vähän eri näkökulmasta.

Myös taitavien oppilaiden käyttäminen kirjaamisessa (ja keskustelun vetäjänä) on suotavaa. Nuori tekee aikuinen tukee.

Lomakkeet palautetaan koulun yhdyshenkilölle. Koulun tulokset kootaan yhteen esim. oppilaskunnan voimin. Koulujen tulokset kootaan alueellisissa nuorisoforeumeissa, josta ne välitetään eteenpäin ToukoFestissä ja muita reittejä pitkin päättäjille.

LISÄTIETOJA

- ▶ Maria Kaisa Aula, Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma ohjausryhmän puheenjohtaja ja Nuksun puheenjohtaja, p. 050 5309697, mariakaisa.aula@luukku.com

<http://stm.fi/hankeet/lapsi-ja-perhepalvelut>

- ▶ Petri Oinonen, Keski-Suomen SOTE2020-hankkeen lasten, nuorten ja perheiden prosessista vastaava hanketyöntekijä Petri Oinonen, p.050 4124028, petri.oinonen@jkl.fi
- ▶ Eeva-Liisa Tilkanen, Nuorten Keski-Suomi ry:n toiminnanjohtaja, p. 040 5528070, eeva-liisa.tilkanen@nuortenkeski-suomi.fi

Pete Peltari Avokkolan toimintakäsi 17.1.2014

Toimintaohjeet oppilaille

- ▶ Pohdi ensin kutakin kysymystä **itse, ihan hiljaa, ja kirjoita ajatuksesi lappulle. (n. 2 min)**
- ▶ Sitten kysymyksissä 1, 3-5 näyttäkää ideanne pienryhmässä (laita lappusi pöytään) ja keskustelkaa niistä.
- ▶ Seuraavaksi **valitkaa** näistä ajatuksista **pienryhmänne mielestä** 3 parasta ajatusta, ja kirjoittakaa ne puhtaalle lappulle.
- ▶ Antakaa lappu opettajalle.
- ▶ Ja sitten seuraava kysymys, samaan tapaan.
- ▶ Lopussa näytetään ryhmien ideat ja **valitaan niistä luokan parhaat, MIETI AINA MYÖS PERUSTELUJA!!!**

1. Mitä mielestäsi hyvinvointi tarkoittaa ?

- pohdi ensin yksin ja kirjoita asiat lapulle

► Nyt laput pöytään ja pohtikaa yhdessä:

2. Miten voit itse lisätä omaa hyvinvointiasi?

► Yksilötyö n. 3 min. Ei purkua.

3. Miten koulu voisi paremmin tukea lasten ja nuorten hyvinvointia?

-pohdi ensin yksin ja kirjoita asiat lapulle

► Valitkaa ryhmässä 3 teille tärkeintä asiaa ja kirjoittakaa ne lapulle.

4. Miten muuten lasten ja nuorten hyvinvointia voitaisiin tukea koulussa?

-pohdi ensin yksin ja kirjoita asiat lapulle

► Valitkaa ryhmässä 3 teille tärkeintä asiaa ja kirjoittakaa ne tarralapulle.

5. Koetko, että koulu tukee riittävästi nuorten hyvinvointia?

- ▶ Arvioi tilannetta asteikolla 4-10. Kirjoita numero paperille ja anna paperi opettajalle/keskustelun vetäjälle.

Lisäkommentit

- ▶ Jos jotain jäi sanomatta, voit vielä lähettää ajatuksesi googledoxin kautta osoitteessa

<http://goo.gl/forms/TQ1Ftwi08I>

Lasten ja nuorten näkökulma hyvinvointiin koulussa

Ohjeet koulujen tulosten koontiin ja käyttöön
Tiedot alueellisista nuorisofoorumeista

Alueelliset nuorisofoorumit - oppilaat koulun osallistujina ja vaikuttajina!

Nuorten Keski-Suomi NUKSU ry

Toimijat

Mitä useammalta koulun oppilaalta vastauksesta on saatu, sitä parempi. Näin tuloksia on todennäköisesti usealta luokalta, joiden tulokset on syytä koota yhteen.

Kokoojina oppilaat, luontaisin ryhmä lienee oppilaskunta, joiden tukena toimii opettaja.

Tulokset

- ▶ Koko koulun tulosten kokoamista varten on koottu lomake B (sähköpostiviestin liitteenä)
 - ▶ Lomakkeelle kootaan yhteenvedo luokkien vastauksista (kysymykset 1, 3, 4 ja 5).
 - ▶ Kysymyksen 1 vastaukset: koonti koko koulun tyypillisimmistä vastauksista ja muista hyvinvoinnin määrittelyistä
 - ▶ Kysymykset 3 ja 4
 - ▶ selvittääkää, mitkä asiat koko koulussa ovat eniten nousseet esiin ja kirjatkaa ne tähän
 - ▶ Jos muita tärkeitä asioita -vastauksia on todella paljon, valitkaa luokkien vastausten perusteella, mitkä muut asiat haluatte nostaa esiin (kaikkikin voi nostaa) - huomioikaa myös: jos eniten esille nousseissa on tärkeitä asioita, jotka eivät koulun yhteenvedossa päässeet esiin, niitä voi kirjata tähän
 - ▶ Kysymys 5: Laskekaa yhteen luokkien yhteissummia ja montako vastaajaa on ollut. Näiden pohjalta lasketaan koulun keskiarvo. Merkitkaa lomakkeeseen, montako vastausta koululta saatiin ja koulun keskiarvo.

Tiedot alueelliseen nuorisofoorumiin

- ▶ Koulujen tulokset kootaan alueellisissa nuorisofoorumeissa. Joita järjestetään eri puolilla maakuntaa ajalla 11.4.-2.5. (seuraava kalvo)
- ▶ Jokaiselta koululta toivotaan mukaan 2-5 nuorta + opettaja.
 - ▶ Koulu valitsee edustajat, joko oppilaskunnasta ja/tai muita aktiivisia oppilaita.
- ▶ Valmistautukaa esittelemään koulun tulokset
 - ▶ Ottakaa mukaan myös kopio lomakkeesta B, jolle tulokset on koottu.

Huom.

Nuorisofoorumeihin kutsutaan mukaan kaikkien yläkoulujen ja 2. asteen oppilaitosten edustus sekä nuorisovaltuustot. Mahdollisuuksien mukaan kannattaa sovitella kimpakyytejä.

ALUEELLISET NUORISOFOORUMIT, ajat ja paikat

Äänekosken seutukunta + naapurit (Konnevesi, Laukaa, Uurainen, Äänekoski)

- ▶ ma 11.4. klo 12-15 Äänekosken kaupungintalo, os. Hallintokatu 4, Äänekoski

Joutsan seutukunta + naapurit (Hankasalmi, Joutsa, Luhanka, Toivakka)

- ▶ ma 18.4. klo 12-15 Toivakan kirjasto, 4 (koulun vierestä), Toivakka

Saarjärvi-Viitaseuran seutukunnat (Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pihtipudas, Saarijärvi ja Viitaseari)

- ▶ ma 25.4. klo 9.30-13.15 (tulokahvi 9-9.30) Nuorisokeskus Pilspala, Kurssitie 40, Kannonkoski

Jämsän ja Keuruun seutukunnat + Muurame (Jämsä, Keuruu, Kuhmoinen, Multia, Muurame)

- ▶ ti 26.4. klo 12-15 Petäjäveden yläkoulu, sisäänkäynti Millutie 4, Petäjävesi

Jyväskylällä (osana Jyväskylän kaupungin nuorten vaikuttajapäivää)

- ▶ ma 2.5. klo 12-14 Jyväskylän Yeturitalit

ALUEELLISET NUORISOFOORUMIT, sisältö

- ▶ Kootaan ennakkotehtävien tulokset ja vedetään yhteen alueen nuorten terveiset päättäjille.
 - ▶ Kaikissa tilaisuuksissa on mukana Keski-Suomen SOTE2020-hankkeen lasten, nuorten ja perheiden prosessista vastaava hanketyöntekijä Petri Otonen
- ▶ Valitaan alueen edustajat, jotka vievät ne päättäjille Toukofestissä.
- ▶ Nuoret ja päättäjät kohtaavat
 - ▶ tilaisuudesta riippuen kansanedustaja, kunnanjohtaja, hallintojohtaja, sivistystoimenjohtaja jne. Nuksun nettisivuille kootaan tarkemmat tiedot kustakin tilaisuudesta.
- ▶ Tutustumista muiden oppilaskuntien ja nuorisovaltuustojen toimintaan.
- ▶ Suomen Nuorisovaltuustojen liiton teemaan liittyvän kisan info ja osallistuminen

TOUKOFEST - pääteemana VAIKUTA!

- ▶ Prosessi huipentuu ToukoFestiin, jossa nuoret välittävät niin peruskouluista kuin 2. asteen opiskelijoiden terveiset päättäjille
- ▶ Nuoret ja päättäjät käyvät vuoropuhelua
 - ▶ Tämän aiheen tiimoilta, mutta myös
 - ▶ muista nuoria kiinnostavista aiheista

Tämän jälkeen tuloksia hyödynnetään eri tasoilla, maakunnallisesti ja valtakunnallisesti, mutta toivottavasti myös...

KOULU- JA KUNTATASON KESKUSTELUT

- ▶ Erittäin suotavaa on, että nuorten esille nostamista aiheista keskustellaan myös koulu- ja kuntatasolla.
 - ▶ Esitelkää tulokset rehtorille ja kaikille opettajille.
 - ▶ Sopikaa, miten tuloksia käsitellään ja hyödynnetään teidän koulussanne.
 - ▶ Sopikaa, miten viestiä viedään kunnan päättäjille.
 - ▶ Viestinnässä nuorille iso rooli!

Lisätiedot

- ▶ Maria Kalsa Aula, Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma ohjausryhmän puheenjohtaja ja Nuksun puheenjohtaja, p. 050 5309697, mariakaisa.aula@luukku.com
<http://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut>
- ▶ Petri Oinonen, Keski-Suomen SOTE2020-hankkeen lasten, nuorten ja perheiden prosessista vastaava hanketyöntekijä Petri Oinonen, p.050 4124028
- ▶ Eeva-Liisa Tiikanen, Nuorten Keski-Suomi ry:n toiminnanjohtaja, p. 040 5528070, eeva-liisa.tiikanen@nuortenkeski suomi.fi
- ▶ Karla Karmala, Nuorten Ääni Keski-Suomessa ryhmän tiivistäjä, p. 0400 638383, karla1karmala@gmail.com

Nuorisovaltuustot

AIVAN VASTAAVAT LOMAKKEET LAADITTIIN NUORISOVALTUUSTOJA VARTEN, JOILLA PYYDETTIIN NE MUKAAN KESKUSTELUUN SEKÄ KO. TILAISUUKSIIN.

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI KOULUSSA -KESKUSTELUTILAISUUDET

LOMAKE A: LUOKKIEN TULOKSET

LUOKKA _____

Kysymys 1: Mitä hyvinvointi tarkoittaa?

Tyypillisimpiä vastauksia olivat

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

Hyvinvointina nähtiin myös mm. _____

MILLAINEN OLISI HYVINVOINNIN KANNALTA PARAS MAHDOLLINEN KOULU?

Kysymys 3: Miten koulu voisi paremmin tukea lasten ja nuorten hyvinvointia?

Nämä vastaukset nousivat eniten esille

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

Muita tärkeitä asioita olivat

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

Kysymys 4: Miten muuten lasten ja nuorten hyvinvointia voitaisiin tukea koulussa?

Nämä vastaukset nousivat eniten esille

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

Muita tärkeitä asioita olivat

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

Kysymys 5: Koulu tukee riittävästi nuorten hyvinvointia, vastaukset asteikolla 4-10

Vastaajia _____ kpl Yhteissumma _____ Keskiarvo _____

Lomakkeen loppuun tai kääntöpuolelle voit kirjata muita huomioita tai terveisiä.

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI KOULUSSA -KESKUSTELUTILAISUUDET

LOMAKE B: KOULUN YHTEISTULOKSET – valmistautukaa esittelemään nämä alueellisessa nuorisoforumissa ja ottakaa myös tämä lomake mukaan

Kysymys 1: Mitä hyvinvointi tarkoittaa?

Tyypillisimpiä vastauksia olivat

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

Hyvinvointina nähtiin myös mm. _____

MILLAINEN OLISI HYVINVOINNIN KANNALTA PARAS MAHDOLLINEN KOULU?

Kysymys 3: Miten koulu voisi paremmin tukea lasten ja nuorten hyvinvointia?

Nämä vastaukset nousivat eniten esille

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

Muita tärkeitä asioita olivat

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

Kysymys 4: Miten muuten lasten ja nuorten hyvinvointia voitaisiin tukea koulussa?

Nämä vastaukset nousivat eniten esille

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

Muita tärkeitä asioita olivat

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

Kysymys 5: Koulu tukee riittävästi nuorten hyvinvointia, vastaukset asteikolla 4-10

Vastaajia _____ kpl

Keskiarvo _____

Lomakkeen loppuun tai kääntöpuolelle voit kirjata muita huomioita tai terveisiä.

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI KOULUSSA

Tällä lomakkeella kootaan tietoja, mitä kouluilla on tehty oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Laitetaan ideat jakoon!

Koulu (vapaaehtoinen tieto) _____

Kouluaste _____ yhtenäiskoulu _____ yläkoulu _____ lukio _____ ammatill. 2. aste

Vastaaja(t) _____ oppilaskunta _____ opettaja _____ rehtori

_____ muu, kuka/ketkä

Kouluhyvinvointi on moniulotteinen kokonaisuus, jota voidaan tarkastella monen teeman kautta.

Meidän koulullamme on tehty seuraavia kouluhyvinvointia tukevia toimintoja (M. Rimpelän jaottelu):

1) koulun toiminnalliset/fyysiset puitteet _____

2) sosiaaliset suhteet _____

3) terveys _____

4) oppilaan mahdollisuudet toteuttaa itseään _____

Lomakkeen loppuun tai kääntöpuolelle voit täydentää ja kirjata muita huomioita tai terveisiä.

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI KOULUSSA

TOTEUTETUT IDEAT

Yleiskuva toiveista, värikoodit (Moni asia liittyy toki moneen, jaottelu ei yksiselitteinen – vastaava jaottelua käytettiin näkemyksiä kootessa. Luokittelu syntyi sen mukaan, miten asioita nousi esiin.)

- ⇒ opetus, henkilökunta ja oppitunnit - toiminnallisuus
- ⇒ aktiviteetit, kerhot, tapahtumat, liikunnan lisääminen
- ⇒ monipuolinen ja laadukas ruoka, välipala
- ⇒ Fyysinen ympäristö, puhtaat, ergonomiset ja viihtyisät tilat
- ⇒ nuorten kuuntelu ja paremmin huomioon ottaminen
- ⇒ Sosiaaliset suhteet, vuorovaikutus
- ⇒ fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen terveys
- ⇒ hyvä olo, ilmapiiri, kotona ja koulussa, ei kiusaamista

Koulujen ilmiantamat konkreettisemmat ideat hyvinvoinnin kehittämiseksi

1. Koulun toiminnalliset/fyysiset puitteet

Toiminnalliset puitteet ja tapahtumat

- Järjestetään erilaisia tapahtumia
- Kerhot, liikuntatunnit, esimerkkeinä eri liikuntalajeja kokeileva kerhoryhmä
 - mahdollisuus kokeilla erilaisia harrastuksia
- 2xpv sisäpelivälitunnit, tanssivälkät n 1krt/pv
- HiFi-välkät 1krt/vk (seurakunta ja vapaa-aikatoimi)
- välituntiliikuntamahdollisuus salissa
- soittovälkät
- skeittaus sallittu koulun pihassa.
- osallistuminen erilaisiin kampanjoihin, mm. Mun Liike- kampanjaan.
- Puurojuhla, johon lähes kaikki lukiolaiset tulevat
- Koulun kuntosalin käyttäminen ilmaista koulupäivien aikana
- Kuvataiteen ja kuvataideluokan ovet ”avoinna”
- Paljon kansainvälistä, monipuolista toimintaa ja vaihtoja
- Kerhotoiminta

Fyysiset puitteet

- viihtyisä ja valoisa rakennus ☺

- ”virkistysluokka”. Siellä opiskelupuitteet ovat ergonomiset ja kestävän kehityksen tuomia uutuuksia. Maalipintakin laitettiin uuteen uskoon.
- Siisteys, sohvia, rahat.
- jalkapallo- ja koripallokenttä, leikkikenttä, liikuntapaikat ja leikkipaikat pihalla. Ässäkenttä välituntitoimintaan. Monitoimikenttä, liikuntasali, lähiliikuntapaikka,
- pingispöydät, hämähäkkikeinut
- jumppapallomenetelmä
- Opiskelijakunnan huoneen sisustus ja monipuolinen käyttäminen
- Ysien oma välituntitila
- Käytävillä istuimia
- Uusi ajattelutapa luokkien sisustamisessa-
- Sisäilman parantamiseksi tehdyt uudistukset; mm. ilmanpuhdistajat luokissa, sisäilmatutkimukset, luokkatilojen sulkeminen ja oppilaiden/henkilökunnan ohjaaminen terveempiin tiloihin, väistötilojen käyttöönotto.
- Parannuksia koulun välituntialueella; liikuntavälineitä ostettu lisää.

2. Sosiaaliset suhteet

- koko henkilökunta tavoitettavissa (opettajat, OPO, rehtori ja psykologi, kuraattori ja terveydenhoitaja)
- Ystävällinen keittiöhenkilökunta. Kouluruokadiplomi ansaittu 😊
- ryhmissä työskentelyä on useasti.
- Kahvivälkkä. Yhteiset tilat, sohvat, joilla voi hengaila. Tiistaisin nuorisotyöntekijät pitävät kahvivälituntia -> kahvia, pelejä, juttelu
- tuotu lisää aktiviteettiä (esim. pelailu/ juttelu oppilaskunnan huone)
- Aktiivinen tukioppilastoiminta
- versotoiminta –tutustumiset (nivelvaihe)
- Ysienpäivän suunnittelu (ysit) oppilaskunta ja tukaritoiminta.
- K-12 ja muut kuraattorin pitämät kerhot.
- Ystävyyskoulutoiminta Latvian kanssa
- Liikunnan edistämistoiminnat
- Mentor- ja opiskelijakuntatoiminta vilkasta
- Säännölliset opiskelijakuntapäivät.
- Koko lukion yhteinen liikuntapäivä kerran vuodessa
- Kaikki mukana juhlatuokilla (helmikuu, sis. penkkarit ym.)
- Opettajien osallistuminen eri ohjelmiin
- Rehtori haastattelee kaikki lukion aloittavat
- Ryhmäohjaajan tuokio viikoittain
- Henkilökohtaiset Ryhmäohjaajan haastattelut kerran vuodessa
- Teemapäivinä toimintaa sekaryhmissä (eri luokkatasot sekoitetaan)
- Ryhmäohjaustunnit joka jaksossa (ryhmytyminen)
- Olemme KiVa-kouluohjelmassa mukana.
- kiusaamistapauksia hoitaa KiVa-tiimi.
- Vertaissovittelu käytössä

- Ns. "kake"-opettajakäytäntö käytössä. Osa opettajista hoitaa keskitetysti kasvatustietokeskusteluja.
- Kiusaamiseen puuttuminen matalalla kynnyksellä.
- Ryhmäytymisiltapäivät 7. luokkalaisille lukuvuoden alussa
- "Lapset puheeksi" – toimintamallin käyttöönotto ensi lukuvuoden alusta.
- Lakisääteiset suunnitelmat mm. turvallisuus ja koulukiusaamiselta/väkivallalta suojaaminen.
- Päivitetyt järjestyssäännöt, joihin tarkennettu mm. turvallisuusnäkökohtia (esim. sallitut välituntialueet, koulukiusaamista koskevia säännöksiä)

3. Terveys

- Hyvät liikuntamahdollisuudet, liikunnan edistämistoiminnot.
- Terveellinen ja monipuolinen kouluruoka.
- Koulukuraattori- sekä koulupsykologipalvelut, oppilashuoltoryhmä
- Psykiatri, kuraattori, kasvatusohjaaja auttavat vaikeissa tilanteissa yms. voi puhua.
- terveydenhoitajalta voi kysyä mitä vaan ja saa apua.
- Välipalan myynti ruokalasta.
- Kaikki juhlat ja tapahtumat päihdeettömiä
- Hyvinvointikysely (joka 2. vuosi)
- Liikkuva kunta- ajatusta tuodaan lukioonkin. Esim. taukojumppa aamun ensimmäisillä ja iltapäivän viimeisillä tunneilla
- Tupakointiin ja muihin päihteiden käyttöön koulussamme on nolattoleranssi.
- Poissaoloseuranta. Jos on yli 60h poissa, keskustellaan (tarvittaessa moniammatillinen työryhmä)
- turvatiimi kokoontuu säännöllisesti, huolehtii mm. turvallisuuskansion päivittämisestä.
- Terveystietäjien vastaanotto joka päivä koululla.
- Suosimme liikuntailtapäiviä (erikoisohjelmaa).
- Aktiivinen ja kattava NouHätä!-toiminta

4. Oppilaiden mahdollisuudet toteuttaa itseään ja vaikuttaa (edellisten lisäksi)

- Hops.
- Vuosittainen jaksokysely
- Kysely yläkoulun ulkoilualan aktiviteeteiksi
- Osallistuminen koulun uudisrakennuksen suunnitteluun
- parlamenttikerho
- vaikuttamiseen opettajat ja muu henkilökunta kannustaa.
- Turvakurssi: ryhmänjohtajuus koko koulun metsäretkellä
- Yk- ja kestävän kehityksen –ryhmät
- Saadaan soveltaa ja tuoda omia ajatuksia esiin kuvilla. Oppilaiden työt esillä.
- Uskaltaa yrittää rohkeasti, koska epäonnistumisille ei naureta.
- Mahdollisuus tulla Ronaldoks.

- Läksytön viikonloppu (jakson 1.vkl)
- Opiskelijat mukana kokouksissa ja työryhmissä. Opettajainkokouksen esityslistassa aina kohta OPKH-asioista
- Esim. yhteisöllisessä opiskeluhuoltoryhmässä (HYVIS-ryhmä) on kaksi mentor-opiskelijaa, jotka ovat aktiivisia ja tasavertaisia ryhmän jäseniä.
- Erilaiset sopimukset ja säännöt (esim. myöhästymiset, kännykän käyttäminen) on ideoitu opiskelijoiden kanssa yhdessä.
- Kurssitarjonta hyvä. Luovia ratkaisuja, jotta opiskelijat voivat tehdä monipuolisia valintoja.
- koulussa on sisäilmatyöryhmä, jossa myös OK-hallituksella edustus tarvittaessa puhe – ja läsnäolo-oikeudella,
- Aktiivinen oppilaskuntatoiminta → OKH järjestää oppilaskunnan kuulemisia ja tiedottaa aktiivisesti toiminnastaan.
- Pedagogiikan ja oppisisältöjen ohjaaminen niin, että aiheet ja metodit ovat oppilasta motivoivia.
- Kouluruokailan suunnitteluun ovat osallistuneet mm. kaupungin nuorisovaltuusto ja OK-hallitus. Menu toteutettu huomioimalla oppilaiden toiveet.

POIMINTOJA NUORTEN AJATUKSISTA

Hyvinvointi on

hyvä olo, kotona ja koulussa,
on mukava opiskella

Nuorten terveisiä opettajille, rehtoreille,
päättäjiille ja muille aikuisille

opettajat arvostaisivat
oppilaita

olisi aina joku, jolle puhua

monipuolinen
kouluruoka, lähiruokaa

parempi sisäilma,
viihtyisä ja monipuolinen
kouluympäristö

enemmän tekemistä,
vähemmän istumista

oppilaiden turvantunteen
takaaminen koulussa

annetaan oppilaiden
vaikuttaa

